

Solvensurin hjá føroyskum virkjum alt ov vánaligur

Í mun til fyrirkur og virkir í grannalondunum hava føroyskar fyrirkur ov lítlan eginpening, og solvensurin verður hareftir. Fyri at bota um hetta skjýtur ein nevnd upp at seta á stovn virðisbrævamarknað í Føroyum

GRÆKARIS DJURHUUS
MAGNUSSEN

– Føroysk virki og føroyskar fyrirkur vanta millum 800 og 1.500 milliónir krónur í eginpeningi, áðrenn tey eru á sama stigi, sum fyrirkur og virki í grannalondunum.

Tað sigur sonevnda Eginpeningsnevndin í einum álit, sum varð almannakunngjørt mikudagin. Og nevndin skjýtur upp, at vit fáa ein partabrevamarknað settan á stovn í Føroyum.

Endamálið við einum slíkum marknaði er at menna virki og fyrirkur, serliga smærri og veikaru virkini. Men endamálið er eisini, at størri og væl konsolideraðar fyrirkur skulu kunna gera fløgur í partabrev hjá øðrum virkjum, og helst fáa peningin ríkiliga aftur eina ferð seinni.

Áðrastaðir er vanligt at gera slíkar flögur í staðin fyri t.d. at seta pening í lánsbrev og innlán í bankunum.

Stórir munir á solvensinum

Jonhard Eliassen, sum starv-

ast í Landsbankanum, er ein av limunum í Eginpeningsnevndini. Á einum fundi á Hotel Føroyum mikudagin visti hann á munin í solvensinum hjá føroyskum fyrirkum sáð í mun til fyrirkur á somu stødd í londunum kring okkum:

Solvensur	
Føroyar	12%
Svøríki og Finland	24%
Danmark	33%
Svøríki	35%

Jonhard Eliassen vísir á, at fleiri trupulleikar standast av vantandi solvensinum/eginpeninginum hjá føroysku fyrirkunum, bæði samfelagsligir trupulleikar og trupulleikar hjá einstøku fyrirkunum.

– Samfelagsliga kunnu vit siga, at vantandi eginpeninginur avmarkar møguleikarnar innan menning, og møguleikin fyri fleiri arbeiðsplássum er eisini avmarkaður.

– Hjá einstøku fyrirkunum er vánaliga gjaldførið í sær sjálvum ein trupulleiki. Fyri at bota um gjaldførið, er neyðugt við fremmandum kapitali, og í stórum er einasti møguleiki at taka kostnaðarmikil bankalán. Menningarmøguleikarnir innanhýsis í fyrirkunum eru eisini smár, og kappingarførið hareftir, sigur Jonhard Eliassen.

Niðurstøðan er, at jú betur solvensurin er, tryggari er fyrirkun.

Jonhard Eliassen tekur eitt dømi, har vit hava eina føroyska fyrirku og eina danska fyrirku. Báðar fyrirkurnar framleiða somu vøru innan oljuvænnað, og tey hava eina og sama starvsfólk. Eitt enskt oljufelag skal inn í eitt samstarv við annað teirra, og kannar solvensgrundarlagið hjá fyrirkunum báðum.

– Tá tað vísir seg, at føroyska fyrirkun hevur eitt solvensgrundarlag upp á 5%, meðan solvensgrundarlagið hjá dansku fyrirkuni er 50%, ivast enska oljufyrirkun ikki í hvørja hon skal samstarva við, tað føroysku ella tað dansku. Hon velur sjálvandi tað trygggu dansku fyrirkuna, sigur Jonhard Eliassen.

Íslendsk fyrirmynd

Fleiri hætter eru at seta á stovn ein partabrevamarknað ella ein „børs“, sum tað verður rópt í Danmark. Sjálv mælir Eginpeningsnevndin til ein sonevnda lögildan marknað. Men trupulleikin er bara tann, at onginn slíkur finst í ríkinum. Annars eru lógaráttakarnir í Føroyum soleiðis, at til ber at stovna ein slíkan.

Í arbeiði sínum hevur Eginpeningsnevndin kannað virðiskiftini í Íslandi. Har byrjaðu tey at tilrættinga ein partabrevamarknað longu miðskeiðis í áttatiárunum, men hann byrjaði kortini ikki fyrr enn í 1992.

Eginpeningsnevndin dylir ikki, at henni dámar íslenska modellin. Nevndin kundi eisini hugsað sær at settu somu krøv til byrjanina av einum partabrevamarknaði í Føroyum, sum gjørt varð í Íslandi.

Í byrjunartíðini kundi Eginpeningsnevndin hugsað sær bara at tikið stórar og tryggjar (væl konsolideraðar) fyrirkur við á virðisbrevamarknaði. Tað merkir, at ávís krøv (prospektkrøv) verða sett fyrirkunum, t.d. verður í minsta lagi neyðugt við grannskoðarafrágreiðing fyri hvørt virkið/fyrirku sær.

Jonhard Eliassen sigur, at orsøkin til at bert stórar og tryggjar fyrirkur kunnu vera við í byrjanini, er at

skapa álit. Seinni skal møguleiki so verða hjá smærri fyrirkum at koma við.

Íleggjarafeløg

Higartil hava tað stórt sáð bara verið peningastovnar, ið hava arbeiði eitt sindur við virðisbrevum. Áðrastaðir hava stovnsligir íleggjarar, sum t.d. eftirlønargrunnar av ymsum slag, íleggjar og líknandi havt stóran tyding í sambandi við uppbygging av einum virknum partabrevamarknaði.

– Tað merkir, at føroyska eftirlønarpensparingin er av tydingi, um einum føroyskum marknaði skal verða liv lagað, sigur Eginpeningsnevndin.

Jonhard Eliassen vísir á, at tað er av stórum tydingi, at vit fáa íleggjarar at taka sær av smærri íleggjarum. Hann sigur, at við einum íleggjarafelag/ramtaksfelag ber til at hava ein prosessiónell íleggjari í staðin fyri fleiri smáar og óprofessionell íleggjarar. Hetta merkir, at tá smærri fyrirkurnar sleppa upp í part, kunnu tær seta pening í íleggjarafeløg, sum so handla íleggjarar við á virðisbrevum.

Eginpeningsnevndin vísir eisini á, at fyri at eitt íleggjarafelag/ramtaksfelag skal kunna virka nøktandi, er ivaleyst við eini peningaupphædd, ið ikki er niðan fyri 50 milliónir krónur.

Ræðast

fremmandan kapital

Arni Poulsen, stjóri í Vinnu- og Málastýrinum í landsstýrinum, vísir á, at nógvar fyrirkur ræðast fremmandan kapital. Tær eru bangnar fyri at missa ávirkan. Men hann heldur, at fyri eitt virki, ið er illa fyri, kann fremmandur kapitalur koma væl við.

Hann vísir eisini á nógvar

Triggrir av fundarluttakarunum, Jógvan Amundson, Jan Mortensen og Arne Poulsen. Mynd: Jens Kristian Vang

øki, ið hava brúk fyri meira eginpeningi, millum annað fiskivinnan, alivinnan og ymsar nýggjar vinnur. Eisini infrastruktururin/samferðslunetið hevur brúk fyri peningaligari innsparing.

– Kann vera, at eisini privatiseringar áttu at komið upp á tal seinni, t.d. postverk, sigur Arni Poulsen.

Hann heldur, at tað serliga er alivinnan, sum hevur rúmar møguleikar at fáa tilfærðan fremmandan kapital sum eginpening.

Jan Mortensen, stjóri hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag, heldur álitid hjá Eginpeningsnevndini vera spennandi. Men hann setir spurnartekin við okkurt av tí, Eginpeningsnevndin førir fram. Hann heldur tað ljóða eitt sindur rangvørt, at bara stórar og tryggjar fyrirkur skulu sleppa upp í part í fyrstuni.

– Tað eru jú tey smáu og veiku virkini, ið hava mest brúk fyri fremmandum kapitali, sigur Jan Mortensen.

Stjórin í Arbeiðsgevarafelagnum vísir annars á, at føroyingurin altíð hevur ynski at vera „egin harri“. Tí er neyðugt við eini hugburðsbroyting, skulu vit undir virðisbrevamarknað. – Smáu fyrirkurnar, har vit vilja vera harrar í egnum húsum, kunnu hava sínar fyrirmyndir, t.d. skjótur avgerðir, og skrivstovuvelid er lítið, sigur Jan Mortensen.

Hinvegin vísir hann eisini á vansar við hesum smáu fyrirkunum. Eitt er vantandi langtíðarætlanir, ongar professionellar nevndir (familjan situr oftast í nevndunum), og menningin er avmarkað.

– Vit hava brúk fyri eini vinnarættindum heldur enn stuðlsmentan, heldur Jan Mortensen.

Skjóta spurvar við kanón

Jógvan Amundson, ríkisgöðkendur grannskoðari, helt fyri á fundinum mikudagin, at tá hann í fyrstu atlegu hoyrði um álitid hjá Eginpeningsnevndini, helt

hann tað vera sum at skjóta spurvar við kanón. Men eftir at hava hugt álitid ígjøgnum, hevur hann fingið aðra áskoðan. Nú heldur hann hugskotið vera spennandi, og hann rósar Eginpeningsnevndini fyri gott arbeiði.

Jógvan Amundson vísir annars á, at í Føroyum eru ongi sonevnda stór virki. Vit hava í veruleikanum stórt sáð bara smá virki.

– Vit eiga eisini at minnast, at feløg verða sett á stovn bara við tí endamáli, at útvega fólk livibreyð. Vit vita eisini um skip, hvørs manning ikki sleppur við, uttan viðkomandi er partaigari, sigur hann.

Eisini Jógvan Amundson vísir á, at hóast vit hava havt Framtaksgrunnin í millum 2 og 3 ár, so himprast fólk við at søkja stuðul úr grunninum.

– Kanska kann grunnurin sjálvur gera eitthvørt fyri at skapa álit, sigur Jógvan Amundson.

Hann vísir at enda á nýggjar privatiseringsmøguleikar: P/F Føroya Banki, Atlantic Airways og Postverk. ið.

Tummas Eliassen, ið starvast hjá Føroya Lívs-trygging, vísir á, at føroyski búskapurin er so lítill, at neyðugt er at spjæða seg rættiliga nógv – so ella so, skal tað bera til við einum virðisbrevamarknaði.

– Áðrastaðir eru tað lívs-tryggingarfeløg og eftirlønargrunnar, ið hava avgerandi leiklut á virðisbrevamarknaðinum, sigur Tummas Eliassen.

Í Eginpeningsnevndini sita Súi Poulsen, Menningarstovan, Kaj Johannesen og Jonhard Eliassen, Landsbanki Føroya, Peter Holm og Jean Djurhuus, Føroya Banki, Marner Jacobsen, Føroya Sparikassi, Jens M. Dalsgaard, Útnórurgrunnurin, Niels Dann West, Framtaksgrunnurin, og Tummas Eliassen og Jan Otto Holm, Føroya Lívs-trygging.

Áhugin fyri álitinum hjá Eginpeningsnevndini var stórur. Slakir hundar á hóyrarar vóru til staðar á fundinum á Hotel Føroyum mikudagin.

Mynd: Jens Kristian Vang